

Alakja közel kör alakú, de a szántás irányában kissé megnyúló. Átmérője 25–30 m között van, magassága kb. 1 m. A halom már az I. katonai felmérésen is látható, ezen a néven. A II. felmérésen ugyancsak jelölve van, azonban itt név nem látható mellette.

Órház-halom (MNy-6 lh., KÖH 80299): A nyomvonal 2112 hm-szelvényénél, a vasút bal oldalán egy kis méretű halmot fedeztünk fel. Taktaharkánytól É-ra, a lakott terület É-i szélétől mintegy 650 m-re, de már Taktaszada határában található. A halom a Harangod-ér partján fekszik, a vasút jelenlegi nyomvonalától 15–20 m-re (a vasút itt egy mély bevágásban halad, a megadott távolság a bevágás szélétől értendő). Az ér menti szántóföldön alig emelkedik ki környezetéből a lapos, erősen kopott halom. Alakja közel kör alakú, de a szántás irányában kissé megnyúló. Átmérője 25–30 m között van, magassága kb. 1 m. A Harangod-ér mentén már a katonai felmérések is több halmot jelölnek, ezek többsége ma is azonosítható a helyszínen. A Harangod jobb partján a Bogárhozó-, míg a szerencsi országot K-i oldalán a Hátár-halom található, ezek között félúton helyezkedik el ez a halom. Egyik katonai felmérésen sincs ábrázolva, nevét így nem ismerjük. A lelőhelynévben megadott elnevezés a halomtól É-ra, mintegy 200 m-re található egykori órházra utal.

SZALONTAI CSABA

348. Tamási, Adorjáni-erdő alja II. (KÖH 23620)

(Tolna megye) Á, Kk

Tamási és Regöly között kerékpárutat építettek a Pacsmagi-halastavak Ny-i oldalán. A már meglévő földút területén épülő kerékpárút földmunkáinál régészeti megfigyelést tartottunk, melynek során 2011. április 27-én középkori objektumok kerültek elő. A kerékpárút 4+798 és 4+988 szelvényei közt a pályatest bevágásának rézsűjében előkerült 13–14. századi objektumok között 4 kemence és ugyanennyi gödör volt.

SZABÓ GÉZA

349. Tamási határa

(Tolna megye) Ő, U, R, Ró, Hu, A, Á, Kö, I

Adorjánpuszta III. lh. (KÖH 77551): Az 1964-ben előkerült hun kori torzított koponyás sír helyét sikerült pontosan azonosítani Kiss Attila 1966-os próbaásatásának dokumentációja alapján. Az egykori garázs azonos a puszta DNY-i sarkában található U alakú épülettel, amely kb. 300 m-rel Ny-abra fekszik a köznépi sírok nyilvántartott lelőhelyétől (Adorjánpuszta II. lelőhely, KÖH 52145), ezért indokolt önálló lelőhelyként szerepeltetni.

Adorjánpuszta IV. lh. (KÖH 77553): Az 1964-ben előkerült torzított koponya és az 1977-ben előkerült hun kori köznépi temetőrészelethez tartozó telep azonosítása végett bejártam az Adorjánpusztától közvetlenül Ny-ra eső enyhe kiemelkedést. A 61-es sz. úthoz közelebb eső részen, nagyon szórványosan néhány cserepet gyűjtöttem, köztük egy hun kori hombárperem- és egy hullámvonalköteges válltöredéket. A főtűt É-i felén további két apró töredéket találtam.

Adorjánújtelep (KÖH 77555): 2011. április 4-én az utolsó öreghenyei ház után, az első adorjánújtelepi házak előtt, a dűlőút É-i felén húzódó, a Koppányra lejtő domb tetején néhány jellegtelen középkori cserep mellett egy cserepbogrács-töredéket találtam.

Csikólegelő (KÖH 77559): Lakossági bejelentés szerint a homokbányától K-re futó, enyhén bevágódott mélyút Ny-i falából kerámia gyűjthető. 2011. május 12-én a dűlőút Ny-i felén kb. 30 m hosszan három átvágott jelenséget észleltem: egy a cserepek alapján a badeni (péceli) kultúrához tartozó házat, valamint két, bizonyára hasonló korú gödröt.

Felsőcseringát, volt Schiszler-tanya (KÖH 77569): A Szilfák-völgye és a Cseringáti-patak által közrefogott dombon fekvő tanya helyétől K-re és DK-re, néhány 10 m-en belül 4 avar kori kerámiát találtam.

Felsőcseringát, volt Turbók-tanya (KÖH 77567): Szóbeli közlés alapján terepbejárást végeztem a Cseringáti-patak K-i felén, a Szilfák-völgye és a Guzsaly-völgy között fekvő egykori Turbók-tanya helyétől K-re fekvő dombon, ahol adatközlőm édesapja 1946–47 körül, szőlőtelepítés során kb. fél m mélységben 2–3 csontvázat talált. A csontvázak feltételezett helyét bejártam, de a térdig érő kukoricában nem találtam leleteket.

Gyepföldi-kút (KÖH 77549): 2011. május 12-én a gonozdi halastó és a tőle K-re fekvő kétágú forrás által közrezárt, D felé felszigetszerűen benyúló földnyelv DK-i oldalán néhány jellegtelen őskori cserepet gyűjtöttem.

Gyepföld-nyugati (Illyés Gy. u., KÖH 76729): Az Illyés Gyula–Csontos Gyula utca csapadékvíz-elvezetési projekthez kapcsolódó régészeti megfigyelés során az Illyés Gyula utcai házak kertje végében ásott 6–7 m széles árok D-i végében két, a munkagép által átvágott régészeti objektumot figyeltem meg, amelyekből római kori kerámiát gyűjtöttem. A 2011. április 21. és május 6. közt végzett leletmentés során összesen 14 objektumot tártunk fel, ebből őskori 5 (4 gödör, 1 tűzhely), római 4 (2 gödör, 1 árok, 1 kemence), bizonytalan korú 4, recens 1. Az őskori objektumok közül a meghatározható korúak a dunántúli vonaldiszes kerámia népéhez tartoznak, a rómaiak pedig a közelben fekvő, régóta ismert villa környezetét jelzik.

Munkatárs: Czövek Attila, Tóth Gábor.

Halomtelek (KÖH 77557): A dűlő névadásának alapjául szolgáló halom ma is felismerhető a belterület É-i szélétől kb. 1 km-re. A valószínűleg római kori halomsír átmérője 40–50 m, a felszínből 1–2 m-re emelkedik ki. 2011. március 20-án a halom felületén száraz, elsimított felületen nem találtam régészeti leleteket. Állapota miatt indokolt lenne feltárása.

Illyés Gy. utca–Tóvölgy utca (KÖH 52144): Az Illyés Gyula utca házai mögött végzett csapadékvíz-elvezetési munkák során előkerült Gyepföld-nyugati lelőhely folytatásaként terepbejárást végeztem a beruházás által érintett dombtól D-re, a Tóvölgy utcai házak és a patak által közrezárt, D felé keskenyedő szántóföldön, ahol nagy sűrűségben római és kevesebb őskori kerámiát találtam. A bejárható terület vége kb. 100 m-re van a Bercsényi utca 24. sz. alatti ház kertjében található római villától (Turbók-telek), amellyel bizonyára egy lelőhelyet alkot. A lelőhely K-i irányban a belterület alá húzódik.

Öreghenye (KÖH 74607): Papp István tamási esperes, helytörténész szerint a középkori Arcsa falu – amelynek johannita rendháza is volt – a kishelyei kápolnától K-re levő völgy elején volt, a Koppány közelében. A folyó és a tőle D-re kb. 200 m-re futó dűlőt közti teljes területen őskori, római és középkori cserepeket találtam a száraz, simított szántóföldön. A faluhely fekvése és a középkori oklevelek alapján elfogadhatjuk, hogy lelőhelyünk Arcsával azonos. A mindössze 1226-ban említett, bizonyára rövid életű johannita rendház valószínűleg már a középkorban megszűnt, helye az újkorra nyomtalanul eltűnhetett.

Pénzes-oldal 1. lh. (KÖH 77563): 2011. május 14-én Tamási belterületének D-i szélén, a Rácvölgy D-i házcsoportjától K-re, a patak K-i felén kevés, jellegtelen őskori cserepet találtam.

Pénzes-oldal 2. lh. (KÖH 77565): Az előzőtől D-re kb. 500 m-re, a Rácvölgy D-i házcsoportjával szemben, a dülő teljes területén őskori kerámiát, ÉK-i sarkában pedig néhány római házi kerámiatöredéket is találtam.

Pusztafél-dűlő (Pusztai-gyöppöld, KÖH 77561): 2011. május 6-án lakossági bejelentés nyomán a Cseringáti-patak K-i felén, az alsócseringáti sertésteleptől É-ra kb. 1 km-re, a patakkal párhuzamosan kb. 300 m hosszan középkori cserepeket gyűjtöttem száraz talajon, kelő kukoricában. A faluhely a középkori Fir (Für) falu helyével lehet azonos, erre utalhat a dűlőnév is.

Szentmártoni-halastó 2. lh. (KÖH 77573): Megtudtam, hogy a Szentmártoni-halastótól Ny-ra eső, a Jókai utcai házak telkének végében fekvő, magas löszpartból kb. 30 éve cserepek, köztük *terra sigillaták* kerültek elő. A terület ma növényzettel és törmelékkel fedett, kutathatatlan. 2011. június 8-i terepbejárásom ugyanakkor igazolta a lelőhely létét: ettől É-ra, az Építők útja utolsó házaitól K-re, térdig érő kukoricában néhány római kerámiát találtam.

K. NÉMETH ANDRÁS

350. Tapsony, Szentandrás (KÖH 78947) (Somogy megye) Á

2011. december 9-én terepbejárást végeztünk Tapsonyban, ahol lelőhely-bejelentő mutatta meg nekünk a helyiek által Szentandrásként említett dombot. A KÖH lelőhelylistájában a területtől ÉNy-ra van jelölve a 49482 sz., Szent István-dűlő lelőhely. Tévesen ide lokalizálták a Szent András-dűlő nevű területet és az itt található Árpád-kori templomot és települést. Úgy gondoljuk, a templomot és temetőjét a szomszédos dombon találtuk meg. A dombnak főleg a D-i oldala erősen lepusztult, a friss szántásban nagy mennyiségű embercsont látszott. Számos téglalag került itt felszínre, a dombtetőn a templom alapfalainak vonala is kirajzolódik a szántásban. A tégladarabok vonalakat alkotnak a felszínen, amelyek kirajzolják a templom alakját. 10×6 m nagyságú, egyenes szentélyzáródású kis falusi templom lehetett. K-i falától 1,5 m-re is látszik egy világosabb, habarcsosabb sáv, bizonytalanabb, mint az oldalfal vonala, téglával sincs tele. Ez akár a beborult K-i fal maradványa is lehet. A D-i oldalon, a bejárat lehetséges helyén, van egy téglalap alakú egykori falra utaló kb. 1,5–2 m-es törmelékes vonal, kis mérete miatt is bizonytalanabban követhető. A templom falától

közvetlenül K-re műveletlen terület van, biztos, hogy a templom körüli temető ide is áthúzódik. A források alapján az épület az elpusztult Terpec falu Szent Andrásnak szentelt temploma volt.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Stunya Péter.

MOLNÁR ISTVÁN

351. Tarczal határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Sza, Kk, Ú

2011 folyamán terepbejárásokat végeztünk a Miskolc–Nyíregyháza vasút korszerűsítése által érintett régészeti lelőhelyeken.

Alsó Magyaros (MNy-16 lh., KÖH 80309): A nyomvonal 132 hm-szelvényénél kis kiterjedésű késő középkori település felszíni nyomait azonosítottuk. A Tarczalról Tokajba vezető vasút bal oldalán található a lelőhely a Tokaj-hegy lábánál. Egy kis kiterjedésű homokdombon néhány darab késő középkori edénytöredéket találtunk, egy kis területen koncentrációba. Ezenkívül építési törmelék, és főleg nagy méretű építési kövek jelezték az egykori kicsi település, vagy ház, házak nyomait. A leletek mennyiségéből, és a kis területen való szóródásukból arra következtetünk, hogy itt egy borház típusú, tanyaszerű település maradvány lehetett, melynek kora a késő középkorra, vagy az újkorra tehető.

Alsó Magyaros II. (MNy-17 lh., KÖH 80311): A nyomvonal 143 hm-szelvényénél kis kiterjedésű késő középkori település felszíni nyomait azonosítottuk. A Tarczalról Tokajba vezető vasút bal oldalán található a lelőhely a Tokaj-hegy lábánál, a szőlők és a vasút között meghagyott homokos szántón. Egy kis kiterjedésű homokdombon néhány darab késő középkori edénytöredéket találtunk, egy kis területen koncentrációba. Ezenkívül építési törmelék, és főleg nagy méretű építési kövek és kavicsok jelezték az egykori település nyomait. A leletek mennyiségéből, és a kis területen való szóródásukból arra következtetünk, hogy itt egy borház típusú, tanyaszerű település maradvány lehetett, melynek kora a késő középkorra, vagy az újkorra tehető.

Szoporty (MNy-14 lh., KÖH 80305): A nyomvonal 122–125 hm-szelvénye között kis kiterjedésű késő középkori–újkori település felszíni nyomait azonosítottuk. Tarczal lakott területének D-i végétől 200 m-re található a vasút és a tokaji országot által bezárt területen. A vasútállomástól D felé beépített, ipari terület, az épületek között sok elhanyagolt növényzettel fedett terület. Majd egy aszfaltozott bekötőút után már végig szántóföldek vannak. Ezeket sikerült bejárni, és itt találtuk meg a lelőhelyt. A lelőhely a Taktaköz K-i partján helyezkedik el, egy rendkívül szűk földnyelven, a vasút K-i oldalán. Néhány késő középkori kerámiatöredéket találtunk, ezek azonban viszonylag nagy területen szóródtak. Maga a lelőhely területe kívül esik az 50 m-es határon, nincs veszélyeztetve.

Urai tag (MNy-15 lh., KÖH 80307): A nyomvonal 129 hm-szelvényénél kis kiterjedésű késő középkori település felszíni nyomait azonosítottuk. A Tarczalról Tokajba vezető országút tervezett felüljárójának nyomvonalán találtuk meg a lelőhelyt, a vasút jobb oldalán. A lelőhely a Taktaköz része, a Bigos-hát ÉK-i partján található, azon a keskeny földnyelven, amely